

Oponentský posudek na disertační práci PhDr. Marty Kvíčalové *Žákovské přezdívky jako součást školské jazykové komunikace*

PhDr. Marta Kvíčalová se věnuje dětským přezdívám po celou dobu své vědecké přípravy. Její disertační práce se snaží v sobě propojit metody výzkumu školské komunikace a lingvistiky (onomastiky a kognitivní lingvistiky), což se autorce vcelku daří.

Vychází z poměrně bohaté literatury, která se věnuje jak lingvistické analýze a popisu přezdívek, tak klimatu třídy a situaci ve školní třídě včetně aspektu oslovování žáků mezi sebou. Pochopitelně je pedagogická literatura méně bohatá, což je podle mého názoru zapříčiněno právě jednostranností pohledu na přezdívku jako jazykový jev.

V teoretické části se autorka zaměřuje především na komparace různých klasifikací přezdívek, na závěr sama vytváří systém, k němuž dospěla na základě svého získaného materiálu. Ten shromažďovala na základě dotazníků, získala tak 1575 položek, z nichž různých přezdívek s různou motivací vzniku bylo 562. Následně provedla analýzu a popsala motivaci, porovnávala rovněž, zda se nějak liší přezdívky na gymnáziu a na základní škole. Výsledky následně kvantitativně porovnávala a vytvořila *Slovník dětských přezdívek*. K němu mám výhrady asi především v přehlednosti, úspora místa uvedením všeho na jednom řádku jednak opticky materiál zmenšuje, jednak uvádění frekvence na prvním místě ještě před lemmatem není standardní ani výhodné.

Po slovníku následuje kapitola věnovaná četnosti přezdívek. Zajímalo by mě, na základě čeho autorka vytvořila šestistupňovou škálu, resp. podle čeho se rozhodla pro hranice skupin, které si stanovila (s. 65). Správně ovšem interpretuje, že přezdívky, které mají četnost jedna, jsou s největší pravděpodobností neživé – okazionální, individuální, krátkodobé dávno již třídou zapomenuté nebo v některých případech možná i vysněné samotnými respondenty.

Ve druhé fázi výzkumu se na základě dalšího dotazníkového šetření pokusila autorka zjistit, zda žáci poznají motivaci přezdívek, které se u nich ve třídě nepoužívají, a zda na ně působí emotivně. Zase by mě zajímalo, proč jsou hranice pozitivního vnímání 1,66, neutrálního 2,8. Ve výzkumu zkoumala 45 přezdívek a získala 187 použitelných dotazníků. Následně srovnává postoj nositele přezdívky k přezdívice, postoj jeho třídy k přezdívice a postoj neznámých žáků k přezdívice. V analýze bych rozhodně nenazval kapitolu *Známkování přezdívek*, ale jinak musím říci, že autorka v podstatě získala několik dílčích výsledků, které

v analýze nezmiňuje, i když zaznívají v závěru celé práce. V první řadě je to fakt, že bez znalosti kontextu vzniku a udělení přezdívky není možné jednoznačně rozhodnout, jak přezdívka vznikla. Druhý závěr je, že se mohou lišit emocionální postoje třídy k udělené přezdívce a jejího nositele. Třetím je, že pokud respondenty nenapadá adekvátní motivace, prostě uvedou informaci „má rád...“. Čtvrtý se týká klimatu třídy (viz dále).

Práce je psána odlehčeným jazykem, objevuje se v ní několik zejména interpunkčních chyb (chyba v poděkování působí trapně) a stylizačních nedostatků (některé výběrově zaznamenány v textu práce). Autorka splnila cíle, které si stanovila, práce odpovídá požadavkům kladeným na disertační práci, proto ji **doporučuji** k obhajobě.

Část připomínek jsem vyjádřil již v textu posudku. Zde ještě několik námětů do diskuse:

1. Autorka v textu píše, že někteří žáci jí své přezdívky „zamlčeli“. Někteří z nich pak jí je doplnili dodatečně, myslím, že v jednom nebo dvou případech jí je neuvedli ani tak. Jak autorka kontrolu prováděla?
2. Autorka píše, že některým třídám doporučila konzultace se školním psychologem kvůli klimatu ve třídě. Jak rozliší pouze narušené školní klima a situaci, kdy už může jít o šikanu? Stejně tak si nejsem jistý, jestli informace třídnímu, aby vyhledal pomoc psychologa, není do jisté míry narušení anonymity výzkumu.
3. Co všechno vypovídá školní přezdívka o školské komunikaci?

V Praze 11. srpna 2016

PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.